

26.5.2015

Dnro 003/41/15

Oikeusministeriö

oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntönnö 4.5.2015, OM 17/41/2014

Helsingin syyttäjänviraston lausunto

Helsingin syyttäjänvirasto lausuu kunnioittavasti asiassa seuraavaa.

Ilmoitus asianomistajan oikeudesta saada ilmoitus vapauttamisesta (4 luku 19 §)

Ehdotetun mukaisesti esitutkintaviranomaisen velvollisuus olisi rajattu niihin mainittuihin rikoksiin, joista ei yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti olisi odotettavissa rangaistukseksi kuin vankeutta.

Yllä mainittu muotoilu sulkisi pois pahoinpitelyrikokset, joissa pääsääntöisesti tuomitaan sakkorangaistuksia. Näistä erityisesti vakavaa lähisuhdeväkivaltaa, vainoamista ja laitonta uhkausta kokeneilla uhreilla olisi varmasti suuri intressi tietää vastaajan vapauttamisesta, jotta he voisivat varautua siihen.

Erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelu (7 luku 21 §)

Ehdotetun mukaisesti asianomistajalla olisi pyydetäessä oikeus saada tulla kuulustelluksi samaa sukupuolta olevan ja saman poliisin toimesta. Tästä voitaisiin uhridirektiivin mukaisesti poiketa muun muassa vain poliisin sairaus- äitiys- tai vanhempainloman vuoksi. Pykälän ehdotuksessa puhutaan asian merkittävästä viivästymisestä tai muun haitan aiheuttamisesta.

Ottamatta kantaa esitutkintaviranomaisen työjärjestelyihin ja tasa-arvoseikkoihin, on jo nyt nähtävissä se, miten eri poliisihenkilöstön loma- ja muut työvuorojärjestelyt yhdessä jutturuuhkan kanssa viivästyttävät juttujen etenemistä syyteharkintaan. Helsingissä päivystävä tutkija, joka ei siis välttämättä päätyökseen tutki seksuaalirikosjuttuja, voi tietyissä tapauksissa joutua kuulemaan seksuaalirikoksen asianomistajan.

Mikäli asiaomistajan kuulustelijan tulee olla sama poliisimies, on suurena vaarana tutkinnan laadun huononeminen. Päivystysaikaan ei myöskään välttämättä ole saatavissa samaa sukupuolta olevaa tutkijaa, jolloin asianomistajan kuuleminen viivästyy entisestään. Syyttäjän näkökulmasta kaikki tämä on omiaan heikentämään esitetyn näytön laatua. Seksuaalirikostutkinnassa asianomistajan kuulemisen nopeus ja tarkkuus ovat ensiarvoisen tärkeitä ja tässä aiheutuviin viivästyksiin ja virheisiin kiinnitetään vastaajapuolella huomattavasti merkitystä. Näissä rikostyypeissä edellä kerrottu vaikuttaa myös syytteen menestymismahdollisuuksiin, mikä on vakava asia uhrin kannalta.

Asianomistajan henkilökohtainen arviointi (11 luku 9 a §)

Esitettyä ja mietinnössä kannatetaan pääsääntöisesti. Kyseisten säännösten vaikutus syyttäjävetoiseen rikosprosessiin on suuri. Tämä vuoksi esitutkintaviranomaiselle tulisi säätää velvollisuus kuulla syyttäjää ennen ratkaisua siitä, tulee henkilökohtainen arviointi tehdä vai ei. Tämä koskee myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ehdotettua 34 §:ää, jossa puhutaan suoraan prosessiin vaikuttavista, henkilökohtaisessa arvioinnissa esiin tulevista seikoista, muun muassa koskien asianomistajan läsnäoloa istunnossa.

Syyttäjällä tulee ehdottomasti olla oikeus esitutkintaviranomaista sitovasti lausua asiassa, koska arvioinnin sisällön vaikutukset ulottuvat oleellisesti myös mahdollisesti pidettävään pääkäsittelyyn. Lakiin tulisi kirjata erikseen esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta kuulla syyttäjää asiassa, vaikka se kuuluu oleellisesti esitutkintayhteistyöhön.

Toinen huomionarvoinen seikka on asianomistajan oman käsityksen merkitys rikostyypeissä, jotka sisältävät hyväksikäyttöä ja/tai henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai seksuaalista väkivaltaa. Rikoksen uhri ei välttämättä halua edesauttaa tai muutenkaan osallistua aktiivisesti rikoksen selvittämiseen, eikä näin ollen myöskään ole välttämättä tietoinen tai edes halukas pohtimaan omaa turvallisuuttaan tai mukavuuttaan asian eri käsittelyvaiheissa. Näin ollen uhrin oman käsityksen merkityksen ei tulisi olla este viranomaisten suorittamalle henkilökohtaiselle arvioinnille. Etenkin ulkomaalaiset ihmiskaupan uhrit voivat olla hyvinkin yhteistyöhaluttomia selvittämään asioista ylipäätään.

Johtava kihlakunnansyyttäjä

Heikki Poukka

Kihlakunnansyyttäjä

Laura Sairanen

Tiedoksi

Helsingin syyttäjänviraston henkilökunta